ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 97, Ekim 2019, s. 445-460

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.36755>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
24.07.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.10.2019

Hakan AYDIN

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığı Müfettişi, Kamu Yönetimi Uzmanı, ASP Gençlik ve Spor Kulübü Genel Başkanı
hakanaydn@gmail.com

SPOR SOSYAL HİZMETLER YAKLAŞIMININ TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öz

Spor sosyal hizmeti, sporcularla, spor yapılan kurumlarda veya spor organizasyonlarında güvenli bir ortamı oluşturma amacı taşıyan ve sosyal hizmet alanında yeni ortaya çıkan bir yaklaşımdır. Bu çalışmayla, spor sosyal hizmeti ve sosyal hizmet politikalarında sporun rolü ve önemi konuları incelenmiş, literatür araştırmasına dayalı bir çalışma yapılmıştır. Araştırmada, Türkiye’de spor ve sosyal hizmet disiplinlerinin birbirini tamamlayan veya ortak çalışma alanları ilgili mevzuatı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Yapılan bu çalışmanın amacı; spor ve sosyal hizmet disiplinlerinin ortak uygulama alanları olduğunu tespit etmek ve spor sosyal hizmeti hakkında ilgililerin bilgilerini ve farkındalıklarını arttırmaktır. Etkili iki disiplin olan spor ve sosyal hizmetlerin başta sporda çocuk koruma programları olmak üzere birçok ortak uygulama alanının bulunması spor sosyal hizmeti yaklaşımının önümüzdeki süreçte öneminin artacağını göstermektedir. Sosyal hizmet disiplininin teorik, pratik, araştırma ve politika bileşenlerinin spor alanına aktarımının ise yeni istihdam alanlarının açılması fırsatını sunacağı değerlendirilmiştir. Spor sosyal hizmeti konusu üzerine bir araştırmanın bugüne kadar yapılmamış olması çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Anahtar kelimeler: Spor, Sosyal Hizmet, Spor Sosyal Hizmeti, Sporda Çocuk Koruma Programı.

EVALUATION OF SPORT-SOCIAL SERVICE APROACH IN TERMS OF TURKEY

Abstract

Sport social service support the meeting of people's moral and material needs supplement by psychosocial development of them in their social life, helping prevent and solve social problems and improving their living standards. In this study being based on literature review are discussed the role and importance of sport in sport-social service and social service policies. In this study, complementary or joint study field of sports and social service disciplines in Turkey has been evaluated in accordance with the relevant legislation. The aim of this study; to determine the common application fields of sports and social service disciplines and to increase the knowledge and awareness of the related persons about sports social service. The fact that sports and social services, which are two effective disciplines, have many common areas of application, especially child protection programs in sports, shows that the importance of sports-social services approach will increase in the long view. Social service disciplines provides the opportunity to transfer the theoretical, practical, research and policy components of social service education and guidance of social services. The fact that a research on sports social service has not been conducted to date increases the importance of the study.

446

Keywords: Sport, Social Service, Sport Social Service, Child, Program of Child Protection in Sport.

1.GİRİŞ

Modernleşme ve teknolojiideki baş döndürücü gelişme toplumun her kesimini çeşitli şekillerde etkilemektedir. Bireysel ve sosyal sorunlar çeşitlendikçe, devletler her kesime yönelik farklı sorun alanlarında çeşitli politikalar üretmek ve uygulamak zorunda kalmaktadır. Günümüz insanı da iş ortamından, aile içerisinde yada kendisinden kaynaklanan bir çok sorunla baş edebilmek için spor, psiko- sosyal destekler veya tıbbi tedavi yöntemlerine başvurmaktadır.

Spor, günlük yaşam içerisindeki fiziksel bir takım faaliyetler bütünü olmanın yanında kişinin duygusal, sosyal, bilişsel bakımdan gelişmesini sağlayan ve hayat standartlarını iyileştiren önemli bir sosyal olgudur.

Aynı şekilde sosyal hizmetler de, kişilerin sosyal yaşamı içerisinde, psiko-sosyal gelişimini desteleyerek maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunması ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini sağlamaktadır.

Dünyada ve Türkiye'de yaşanan farklı nitelikteki sosyal sorunlara karşı artık multidisipliner bir anlayışla yeni ve etkili sosyal hizmet müdahaleleri geliştirilmektedir. Spor sosyal hizmeti de, sosyal hizmet alanında yeni ortaya çıkan bir yaklaşımdır.

Genel olarak her türlü insana gündelik problemler, zor durumlar ve krizler konusunda yardım etmeye çabalayan, rehberlik ve destek sağlayan sosyal hizmet profesyonelleri, hem sahada hem de saha dışında sporcuların psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamak, sporcu refahını arttırmak ve ihtiyaç duydukları kaynakları ve desteği sağlamak için çaba göstermektedirler.

Bu çalışmada da öncelikle spor ve sosyal hizmetlere ilişkin kavramsal çerçeve belirtilmiş, sosyal hizmet ve spor ilişkisi, spor sosyal hizmetine ilişkin hukuki düzenlemeler, sporda çocuk koruma ve spor sosyal hizmeti konularına değinilmiş, sonuç kısmında önerilere yer verilmiştir.

1.1. Spor

Spor kavramı, insanların çeşitli amaçlarla belirli kurallar dâhilinde yaptıkları fiziksel etkinlikler şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kapsamda insanların profesyonel oyuncu olarak veya serbest zamanlarını değerlendirmek için katıldıkları futbol, basketbol ve yüzme gibi aktiviteler spor kavramı içerisinde değerlendirilmektedir. Çünkü söz konusu aktiviteler belirli amaçlar doğrultusunda ve ilgili branşın kuralları dikkate alınarak yapılmaktadır (Yüksel, Hekim, 2014: 326-333).

Spor, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın temel unsuru olan insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğin oluşumunu, karakter özelliklerinin gelişimini sağlamak, kişinin mücadele gücünü arttırmak yanında belirli kurallara göre, rekabet ölçüleri içerisinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışmada üstün gelme amacıyla yapılan faaliyetlerdir. Spor, bireyin tabii çevresini beşeri çevre haline getirirken elde ettiği yetenekleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, bireysel ya da toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya profesyonelce meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziki geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (Erkal, 1982:119). Bu açıdan sporun tanımına bakıldığında fiziksel, psikolojik ve sosyolojik sonuçları olan, sosyal ilişkileri de içeren geniş kapsamlı bir süreci tanımlayan kolektif bir kelime olarak ifade edilmektedir (Coalter ve diğ., 2000:8).

Bununla birlikte, spor evrensel kültürün bir parçası, dünyada dili, ırkı, dini, farklı insanları birleştiren önemli bir araçtır. Günümüzde spor insanların fiziki ve psikolojik açıdan güçlenmesi için sürdürülen bir faaliyetler bütünü olmasının yanı sıra insanlara kişisel ve sosyal kimlik hissi ve grup üyeliği duygusu vererek bireyin sosyalleşmesine yardımcı olmaktadır (Aydın, Gül ve Aydın, 2018:630).

Tüm bu özellikleri ile spor, bireyin kendisi ile sosyal çevresi arasında köprü vazifesi gören önemli bir etkileşim aracı olmanın yanı sıra sağlık ve sosyal hizmet boyutuyla da farklı disiplinlerin ortak konusudur.

1.2. Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet, bireylerin, ülkenin genel koşulları çerçevesinde insan haysiyetine yaraşır bir biçimde yaşamlarını sürdürebilecekleri bir ortam sağlamaya, sosyo-ekonomik sorunların çözümüne yardımcı olmaya yönelik tüm hizmetleri kapsamaktadır (Ölmez, 2007:38).

Sosyal Hizmet Uzmanları Ulusal Birliği (NASW) tanımına göre; sosyal hizmet, birey, grup ya da toplulukların sosyal işlevselliklerini arttırmak ya da korumak ve hedeflerine uygun toplumsal koşullar oluşturmak amacıyla yardım eden mesleki bir aktivitedir. Sosyal hizmet uygulaması, sosyal hizmet değerleri, disiplini ve tekniklerinin aşağıdaki bir ya da birkaç amaca mesleki uygulamasını içerir: • Somut hizmet alımında insanlara yardım etme • Birey, aile ve gruplar için danışmanlık ve psikoterapi • Sosyal ve sağlık hizmetlerini sunmada ve bu hizmetleri iyileştirmede grup ya da topluluklara yardım etme • İlgili yasama sürecine katılmadır (Selcuk ve Güzel, 2016: 462).

osyal Hizmet Uzmanları Uluslararası Federasyonu (IFSW) tanımına göre ise; sosyal hizmet, sosyal değişim ve gelişmeyi, sosyal uyumu, insanların güçlenmesi ve özgürleşmesini teşvik

eden uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmetin esaslarıdır. Temelini sosyal hizmet, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve yerel bilgi kuramlarının oluşturduğu sosyal hizmet, insanlar ve kuruluşları hayatın sorunlarına odaklanma ve refahın arttırılmasına yönlendirmektedir. Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyine (CSWE) göre ise sosyal hizmet, birey, aile, grup, topluluk ve toplumların sosyal işlevselliğini arttırmak amacıyla yardım etme sürecidir (Selcık ve Güzel, 2016: 462).

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun "tanımlar" başlıklı üçüncü maddesinde; "*Sosyal hizmetler; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü*" olarak tanımlanmıştır. Tanımda belirtilen "hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesi" ifadesi sosyal desteğe ihtiyaç duyan insanlar açısından değerlendirildiğinde önemli bir ihtiyaca işaret etmektedir.

Bir başka tanımla sosyal hizmetler kişi, grup ve toplumlara sosyal, ruhsal ve fiziksel yönlerden, olanaklar çerçevesindeki en yüksek refah düzeyine ulaşabilmeleri için yardım yapılmasıdır (Friedlander, 1965:6).

Nitekim toplumda yaşayan bireyler ekonomik, sosyolojik veya psikolojik pek çok nedenle yardıma gereksinim duymaktadırlar. Bu bağlamda sosyal hizmetler, "toplumda ayakta kalma, kendini benimsetme, yaşamını sürdürme, toplumla kaynaşma, refah düzeyini koruma ve arttırma olanaklarını doğuştan, sonradan ya da geçici olarak yok olan ya da kısıtlanmış bulunanlara verilen hizmetlerdir" (Koşar ve Tufan, 1999).

Tüm tanımlarda ortak olan ilke, insanlara yardım etmek suretiyle sosyal işlevselliğin arttırılması amacıdır. Diğer amaçlar ise toplumsal şartların oluşturulmasına odaklanmaktadır (www.sosyalarastirmalar.com).

2. SOSYAL HİZMET SPOR İLİŞKİSİ

2.1. Sosyal Hizmetlerin Uygulama Alanı

Toplumda yaşayan bireyler ekonomik, sosyolojik veya psikolojik pek çok nedenle yardıma gereksinim duymaktadırlar. Bu bağlamda sosyal hizmet birey, grup ve toplumsal düzeyde multidisipliner uygulamalar sunan geniş bir disiplindir. Temelde bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak ve psiko-sosyal destekler sunmak olan disiplinin çalışma alanı, her ülkenin kendine özgü sosyo-ekonomik şartlarına, kültürel ve iktisadi gelişim sürecine ve önceliklerine göre farklılık göstermektedir.

Sosyal hizmetler, ülkenin genel koşulları çerçevesinde bireylerin insana yaraşır bir biçimde varlıklarını sürdürebilecekleri ve ait oldukları grup ve toplumun bir üyesi olarak üzerlerine düşen görevleri yerine getirebilecekleri bir sosyal ortamı yaratma amacını taşır. Sosyal hizmetler bundan başka, geçici ya da sürekli olarak yardıma gereksinim duyan topluluk üyelerine, gerekli hizmetleri sunma durumundadır (dergipark.gov.tr).

Bireyin sosyal yaşamı içerisinde, psiko-sosyal gelişimini desteleyerek ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunması ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesi sosyal hizmetlerin temel uygulama alanıdır.

Sosyal hizmetin bu geniş uygulama alanı, topluma birçok koldan hizmet verildiğini gösterir.

Sosyal hizmet, toplumsal veri ve gerekçelere koşut olarak ilgi alanını genişlettikçe ayrı ayrı çalışma dalları ve uzmanlıkları ortaya çıktığı görülmektedir.

Bunun bir sonucu olarak da doğrudan sosyal hizmetler sunmakla görevlendirilmiş olanların yanı sıra çok sayıda kurum ve kuruluş da bu alanda faaliyette bulunmakta yada kendi bünyelerinde sosyal çalışma görevlisi istihdamı yoluna gitmektedirler.

2.2. Spor Sosyal Hizmeti İle İlgili Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi erken yaşta reşit olma durumu hariç on sekiz yaşına kadar her insan çocuk olarak tanımlanmaktadır (www.unicef.org).

Dünya Sağlık Örgütü, “*çocukların sağlığını, fiziksel ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan hareket ve davranışlar*” olarak ifade etmekte ve kötü muameleyi; cinsel, duygusal, fiziksel istismar ile ihmal olarak dört şekilde tanımlanmaktadır (WHO Raporu, 1999: 13-17).

Avrupa Konseyi, UNİCEF, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Spor Kurumları, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, BM Çocuk Hakları Bildirgesi, Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel İstismara ve Cinsel Tacize Karşı Korunmasına Dair Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi (2016-2021), Avrupa Birliği 2011/93/EU Sayılı Direktifi, AB Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Spor Genişletilmiş Kısmi Anlaşması (EPAS), UNESCO Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Şartı, Uluslararası Olimpiyat Komitesinin yayınladığı Olimpizmin Temel Prensipleri, Olimpik Antlaşma gibi tüm taraf devletler için geçerli olan hukuki düzenlemelerinde güvenli spor ortamlarının oluşturulması ve başta kötü muamele, ihmal ve istismar olmak üzere çocukların haklarının korunmasına vurgu yapılmış, taraf devletlerin sorumlulukları belirlenmiştir.

1982 Anayasası’nda insanların iyilik halini arttırmak, kendini gerçekleştirmesini ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sunulacak hizmetler anayasal bir hak olarak tanımlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının 2. Maddesi’nde belirtilen Türkiye’nin “sosyal bir devlet” olduğu ve 5. Maddesi’ndeki “...kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak... insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak...”, 60. Maddesi’ndeki “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir” ve 61. Maddesi’nde “Devlet, harp ve vazife şehitlerin dul ve yetimleriyle, malul ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar” vb. hükümleri sosyal hizmetlerin başlıca sorumlusu ve düzenleyicisinin devlet olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra 2828 sayılı kanunun 3. Maddesi’ne göre, “Sosyal Hizmetler; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü” olarak tanımlanan sosyal hizmetler, devletin rolünü daha açık bir şekilde tanımlamaktadır (Salcik ve Güzel, 2016: 467).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa’sının; “Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları” başlıklı 41. maddesinde; “...Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar... Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır”, “Gençliğin Korunması” başlıklı 58. maddesinde “Devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençle-

rin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”, “Sporun geliştirilmesi ve tahkim” başlıklı 59. maddesinde; “Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur” hükümlerine yer verilmiştir (TC Anayasa, Madde:41 ve 58)

Türkiye’de Gençlik ve Spor Bakanlığı, ulusal gençlik ve spor politikalarından sorumlu kamu otoritesidir. Ayrıca çeşitli spor federasyonları ve spor kulüpleri de bu alanda politika belirleyen ve uygulayan bir konumdadır.

8/6/2011 tarihli ve 27958 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin “Görevler” başlıklı 2 inci maddesinde; “Gençlik ve Spor Bakanlığının görevleri arasında; “Spor faaliyetlerinin plan ve program dâhilinde ve mevzuata uygun bir şekilde yürütülmesini gözetmek, gelişmesini ve yaygınlaşmasını teşvik edici tedbirler almak, spor alanında uygulanacak politikaları tespit etmek ve uluslararası kuralların ve talimatların uygulanmasını temin etmek” hükümlerine yer verilmiştir (www.mevzuat.gov.tr). Madde metninden de görüleceği üzere, gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaları tespit etmek, spor faaliyetlerinin mevzuata uygun bir şekilde yürütülmesini gözetmek, spor alanında uygulanacak uluslararası kuralların ve talimatların uygulanmasını temin etmek” Bakanlığın görevi olarak ifade edilmiştir

638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 18 inci maddesinde; “gençleri ve sporu doğrudan veya dolaylı etkileyen politika ve faaliyetleri yürüten kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması” görevi de Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın sorumluluğundadır.

638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 18 inci maddesine dayanarak hazırlanan ve 27.01.2013 tarih ve 28541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi”nde; “...gençlik politikaları gençleri istismar ve ihmalden koruyan araçlar bütünüdür” şeklinde belirtilmiştir (www.gsb.gov.tr).

2013 yılında kabul edilerek Resmi Gazete’de yayınlanan “Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı” nında “Çocuğun Boş Zamanını Değerlendirme İmkanları” başlığı altında belirlenen hedeflerden biri de, çocukların sağlıklı sosyal, bilişsel, fiziksel gelişimlerini desteklemeye yönelik sportif faaliyetlerden yararlanabilmeleri için gerekli ortam, araç ve imkanların artırılmasıdır (www.resmigazete.gov.tr).

Türkiye’de farklı hukuki metinlerde de sosyal hizmetlere ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Bu anlamda en temel düzenleme 27/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’dur (www.mevzuat.gov.tr).

Türkiye’de sosyal hizmetler; 08.06.2011 tarihinde yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile birlikte kurulan Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yürütülmekteyken 10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı(AÇSH) kurularak sosyal hizmetler ilgili Bakanlık uhdesine alınmıştır.

Bu doğrultuda Bakanlığın görev alanları arasında 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 65 inci maddesinde; *“Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak”* hükmü yer almıştır (www.mevzuat.gov.tr).

AÇSH Bakanlığı gerek kurumsal bakım ve rehabilitasyon sürecinde olan bireylere gerekse toplumsal düzeyde söz konusu görevlerini yerine getirirken sivil toplum kuruluşları, diğer kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ile yerel yönetimler ve üniversitelerle çeşitli konularda işbirliği yapmaktadır. Nitekim AÇSH Bakanlığı bağlı kuruluşlarında bakım ve korunma altında bulunan engelli, yaşlı, çocuk ve genç bireylerin rehabilitasyonuna destek olmak, kurumsal bakım süreçlerini güçlendirmek, milli ve profesyonel sporcu yetişmesine katkı sağlamak amacıyla kurum bakımında bulunan bireylere yönelik çeşitli sportif etkinlikler düzenlemekte, sosyal hizmet uygulamalarına desteklemek amacıyla da söz konusu bireylerin spor yapmasını teşvik etmektedir.

Bu amaçla, AÇSH Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, çeşitli spor federasyonları ve spor kulüpleri ile işbirliği protokolleri imzalamaktadır (www.ailevecalisma.gov.tr).

Nitekim AÇSH Bakanlığı ile işbirliği halinde faaliyet yürüten ve sosyal hizmet profesyonelleri tarafından yönetilen Aile ve Sosyal Politikalar Gençlik ve Spor Kulübü'nün(ASP GSK) girişimleriyle Bakanlığa bağlı huzurevlerinde kalan 60 yaş ve üstü bireylere yönelik olarak “Yetişkin Gençler Bocce Ligi” kurulmuş, söz konusu lig 2018 yılında resmi statü kazanarak Türkiye Bocce Bowling ve Dart Federasyonu bünyesine alınmıştır.

Bakanlıktan hizmet alan bireyler, imzalanan protokol gereği, Aile ve Sosyal Politikalar Gençlik ve Spor Kulübü lisansı ile spor müsabakalarına katılmaktadır. Son üç yıl da farklı branşlar da Dünya, Avrupa, Türkiye ve Bölge şampiyonları yetiştirmekte, farklı spor branşlarında önemli organizasyonlar yapılmaktadır. Hali hazırda 46'a yakın branşta 9835'i lisanslı sporcusu ile yurtiçinde faaliyetlerine devam etmektedir (Aydın, Gül ve Aydın, 2018: 635-637).

ASP Gençlik ve Spor Kulübü, Milli Eğitim Bakanlığı izni ile faaliyet yürüten özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden hizmet alan engelli bireylere yönelik eğitim ve sosyal hizmet uygulamalarını sporla destekleyen politikaları ve sporda çocuk korumaya ilişkin faaliyetleri ile Türkiye'de spor, sosyal hizmetler ve eğitim alanında önemli bir açılıma imza atmıştır (www.trtspor.com.tr, www.memleket.com.tr, www.yeniakit.com.tr)

Ulusal ve uluslararası müsabakalardaki birçok başarısı basın yayın organları ile internet haberlerinde yer alan ASP GSK'nın AÇSH Bakanlığı'nın sunmuş olduğu sosyal hizmet uygulamalarını sporla destekleyen yaklaşımı aynı zaman da örnek bir spor sosyal hizmeti yönetim modeli ortaya koymuştur.

Görüldüğü gibi Türkiye de, Anayasa'nın 41, 58, 59 inci maddesi, 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı(AÇSH) Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK, 27.01.2013 tarih ve 28541 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, Çocuk Koruma Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Basın Kanunu, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Türk Ceza Kanunu'nun “kötü muamale” başlıklı 103 ve 232 inci maddeleri, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu gibi birçok hukuki düzenlemelerde ve bazı

spor federasyonlarının talimatlarında ise, başta çocuk ve gençler olmak üzere kişilere yönelik ihmal veya istismar durumlarında uygulanacak koruyucu ve destekleyici tedbirlere ve uygulanacak müeyyideler çerçevesinde spor sosyal hizmetlere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

Tüm bu hukuki düzenlemelerden görüleceği üzere, birbiriyle iç içe geçmiş olan ve ortak çalışma alanı bulunan spor ve sosyal hizmet disiplinlerine ilişkin birçok hukuki düzenleme mevcuttur ve söz konusu düzenlemelerde ülkeler açısından bağlayıcı hükümler bulunmaktadır.

2.3. Sporda Çocuk Koruma ve Sosyal Hizmetler

Çocuk ve gençlere yönelik sunulan temel hizmetlerin başında çocuk koruma programları gelmektedir.

Çocuğun korunması denilince, çocuğun istismar ve ihmalden, suça sürüklenmekten, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliğinin tehlikeye düşmesinden korunması anlaşılmaktadır. Çocuk koruma kavramı aynı zamanda çocuğun yaşamını olumsuz yönde etkileyen tehlikelere karşı gerekli önlemleri alma ve savunuculuk yapma çalışmalarını da içermektedir. Bu bakımdan çağdaş bir çocuk koruma programı, sadece çocukları değil, çocuğun bakımından ve korunmasından sorumlu tüm kişi ve kurumları kapsamalıdır. Çocuk koruma kavramının en önemli unsuru, çocuklara yönelik risklerin önceden fark edilip önlenmeye çalışılmasıdır (Elmacı, Beyhan, 2015: 2).

Türkiye’de çocuk koruma hizmetleri, 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu” nun dördüncü maddesinde, çocuğun haklarının korunması amacıyla belirlenen temel ilkeler çerçevesinde uygulama alanı bulmaktadır. 5395 sayılı Kanun’da belirtilen ve gözetilmesi gereken temel ilkeler (5395 sayılı Kanun Madde 4);

- a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,
- b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,
- c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,
- d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,
- e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,
- f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi,
- g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,
- h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi şeklindedir.

İhmal ve istismar gibi çocuk koruma ile ilgili konular hem sporun hem de sosyal hizmetlerin ortak alanıdır.

Genel olarak konuyla ilgili yapılmış çalışmalar sporun genel istismar pratiklerinin yanında spora özgü istismar pratiklerinin de gerçekleştiği bir alan olduğunu göstermektedir. Akademik anlamda Türkiye’de sınırlı sayıdaki istismar araştırmalarına karşın batıda 1980’li yıllardan itibaren konu ile ilgili çalışmalar başlamış ve 1990’lı yıllarda yoğunluk kazanmıştır. Batıda yapılan nitel ve nicel çalışmalar, spor kurumundaki istismarın ciddi problem olduğunu gösterdiği gibi söz

konusu risklere karşı çocuk koruma programlarının geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir (Çetin ve Közleme, 2018:80).

Nitekim Türkiye'nin de tarafı olduğu uluslararası hukuki düzenlemeler başta çocuk ve gençler olmak üzere spor yapan bireylerin haklarının olduğunu, gerek spor yapan çocukların gerekse sporcularla iletişim halinde olan profesyonellerin çeşitli risklere karşı korunması konusunda somut ve uygulanabilir tedbirler alınması gerektiğini ifade etmektedir.

Gerek uluslararası gerekse ulusal alanda çocukla iletişim halinde olan spor çalışanlarına açılan davalar, spor organizasyonlarında ve kuruluşlarında yaşanan bir takım ihmal ve istismar vakaları ve bunun neticesinde sporda çocukların korunmasına yönelik kurulan yeni birimler ile son zamanlarla çocuk koruma konusu spor sistemi içerisinde tartışılmaya başlanmıştır. Bu sebeple uluslararası alanda spor politikasını şekillendiren çok aktörlü yapı sporda çocuk koruma konusu ile bir takım ilkeler belirlemiş, başta İngiltere, Avrupa Birliği ülkeleri, Kanada, İrlanda, Amerika Birleşik Devletleri ve Avusturalya gibi gelişmiş ülkeler ile bazı Afrika Kıtası ülkeleri spor sistemi içerisinde yer alan federasyon ve kulüp gibi spor kuruluşları, yönetici, antrenör, beden eğitimi öğretmeni ve diğer çalışanlar için sporda çocuk koruma sistemleri oluşturarak kapsayıcı düzenlemeler yapmışlar ve bu çerçevedeki programları hayata geçirmişlerdir (Aydın ve Gül, 2019:567).

Türkiye'de de spor sosyal hizmet uygulamaları açısından; Türkiye Futbol Federasyonu "Esenlik ve Çocuk Koruma Birimi" nin 2013 yılında kurulması, Beşiktaş Jimnastik Kulübü ile Marmara Üniversitesi arasında Sporda Çocuk Koruma ve Eğitiminin 2015 yılında verilmesi, Fenerbahçe Spor Kulübü ile Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu arasında 2016 yılında Sporda Çocuk Koruma Eğitim Programının başlatılması, Gedik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi ile Pendik Spor arasında imzalanan bilimsel işbirliği protokolü kapsamında altyapı yöneticileri, antrenörler ve diğer çalışanlara yönelik "Sporda Çocuk Koruma Eğitim Programı" gerçekleştirilmesi, 'Sporda Çocuk Koruma Temel İlke ve Kuralları' kitapçığının Fenerbahçe Spor Kulübü Futbol Altyapı Geliştirme Merkezi tarafından hazırlanması, Eskrim ve Curling federasyonları tarafından "Sporda Çocuk Koruma" semineri almayan antrenörlerinin çocuk gruplarında çalışmalarına izin verilmemesi, Aile ve Sosyal Politikalar Gençlik ve Spor Kulübü ile Türkiye Curling Federasyonu arasında 2019 yılında imzalanan işbirliği protokolü ile Türkiye de ilke kez bir spor kulübü ile federasyon arasında çocuk koruma programlarının uygulanması konusunda işbirliğine gidilmesi az sayıda ancak önemli girişimler olarak değerlendirilmektedir (Aydın ve Gül, 2019:570-571).

İnsanların bireysel ve sosyal yaşamı içerisinde etkili iki disiplin olan spor ve sosyal hizmetlerin ortak uygulama alanlarının bulunması ve son zamanlarda sporda görünürlüğü artan ihmal ve istismar vakaları çerçevesinde sporda çocuk koruma programları ile sporda çocuk haklarının gündeme gelmesi "spor sosyal hizmetlerin" önümüzdeki süreçlerde daha etkili olacağı ve hukuki düzenlemelerde daha fazla yer alacağı değerlendirilmektedir.

2.4. Spor Sosyal Hizmeti Yaklaşımı

Spor sosyal hizmeti, oldukça geniş olan sosyal hizmet alanları içinde yeni yeni ortaya çıkan bir uzmanlaşma alanıdır (Grobman, 2017). Sporcularla, spor yapılan kurumlarda veya spor organizasyonlarında çalışmak, spor sosyal hizmetin çalışma kapsamı içerisine girmektedir.

Nitekim genç sporcuların antrenör değerlendirmeleri ve oyuncuların antrenörünün bilgi ve öğretme kabiliyetine ilişkin değerlendirmelerinin incelendiği çalışmasında Gerber (1999, s. 35),

spor ve sosyal hizmet ile ilgili olarak literatürde çok az çalışmanın olduğunu ve genelde takım sporlarının, müracaatçıların kendilerini fiziksel olarak ifade etmesine olanak sağlayan eğlence ortamları olarak görüldüğünü ifade etmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde bakıldığında; spor psikolojisinin otoritesi olarak kabul edilen Prof. Dr. Norman Triplett tarafından 1897'de Indiana Üniversitesi'nde bir grup bisikletçi üzerinde yapılan araştırmada bisikletçinin, diğer bisikletçiler ile birlikte olduklarında daha iyi performans gösterdiğini keşfetmiştir. İlk kez 1920'lerin başında antrenörler tarafından sporcuların performansını artırmak amacıyla olimpiyat ekipleri içerisinde ruh sağlığı uzmanları ve uzman klinik psikologlara yer verilmiştir. 1925'te Phd, Coleman Griffith'in Illinois Üniversitesi'nde bir spor psikolojisi laboratuvarı kurmuştur. Spor psikolojisi laboratuvarında sporcuların kişilik, motor öğrenme ve motivasyonları üzerine araştırmalar yapmıştır. Ayrıca sporun psikolojik yönünü sporcularla nasıl ele aldığını saptamak için çeşitli takımlarda futbol antrenörü olarak çalışmış, çeşitli spor organizasyonlarında danışmanlık yaparak spor psikolojisi üzerinde araştırmalar yapmıştır. 1967'de Berkley'deki California Üniversitesi Spor Sosyoloğu Dr. Harry Edwards ve *Siyah Atlet İsyanı'nın* yazarı; 1968 Mexico City Yaz Olimpiyatları'nda düzenlenen ödül töreninde madalya kazanan Tommie Smith ve John Carlos tarafından Black Power Salute'un başlatılmasına yol açan Olimpiyat İnsan Hakları Projesi'ni düzenlemiştir. Dr. Edwards'ın çalışma alanı ırk, spor ve toplum üzerinedir. Edwards, futbol takımı ve basketbol takımında personel danışmanlığı yapmıştır. 1993 yılında, PhD, Edward A. Hanna, *Klinik Sosyal Hizmet Dergisi'nde "Psikodinamik Odaklı Klinik Sosyal Görevli Spor Danışmanı"* olarak yayınlanan bir ön rapor yazmıştır. Klinik sosyal hizmet uzmanlarının sahip olduğu mesleki eğitimin niteliği göz önüne alındığında, Dr. Hanna, klinik sosyal hizmet uzmanlarının sporcuların ihtiyaçlarını ele almak ve tedavi etmek için uygun olduğunu gözlemlemiştir. Ekim 2011 gibi yakın bir zamanda, North Carolina Central Üniversitesi, Sosyal Hizmet Yüksekokulu Yardımcı Doçenti, MSW, Emmett Gill, Illinois "Okul Sosyal Hizmetler Derneği ve Sporda Uygun Olmayan İlişkiler" başlıklı bir makalesini düzenlenen çalıştayda sunmuştur. Bu çalışmada, cinsel istismar ekseninde zorunlu raporlamayı ve antrenörlerin ve spor personelinin "kabul edilen davranışların sınırlarını" tartışmıştır. Ayrıca ABD'de hiç kimsenin sporda cinsiyet ayrımcılığına uğrayarak katılma haklarından mahrum edilemeyeceğini ve hiçbir ayrımcılığa maruz kalamayacağını, sosyal adaletin herkes için geçerli olduğunu belirtmiştir. Kasım 2011'de Michigan Üniversitesi tarafından düzenlenen "*Sosyal Hizmet ve Spor*" panelinde Dale Romisnski tarafından "sosyal hizmet ve spor nasıl entegre edilebilir?" sorusuna ilişkin sunumlar yapılmıştır. Söz konusu panelde öğrenme güçlüğü tanısı konan öğrencilerde ve risk altındaki gençlerde sporun terapötik (tedavi edici) bir araç olarak nasıl kullanılacağına, sosyal hizmet ve spor alanındaki mesleki kariyere, antrenörler için eğitim müfredatın geliştirilmesine kadar birçok konuda sunumlar yapılmıştır (www.nataliegraves.com). Spor sosyal hizmeti alanında yapılan bu öncü çalışmalar ileride yapılacak birçok çalışmaya zemin hazırlamıştır.

Sporun gizil faydaları literatürde çokça dile getirilmiştir ve bireyin sosyalizasyonu noktasında çeşitli olanakları da beraberinde getirdiği savunulmuştur. Genç bir kişinin spora katılımının benlik saygısı, liderlik becerileri, olumlu sosyalleşme ve takım çalışması becerileri gibi gelişimin birçok yönünü etkilediği bilinmektedir (Stevenson, 2002, s. 361). Ayrıca dezavantajlı bireyler öncelikli olmak üzere kişilerin sosyal hayatı içerisinde, karşılaştıkları güçlüklerle karşı fiziksel ve psiko-sosyal yönden destekleyen etmenlerin başında spor yer almaktadır. Sporun bileşenleri içerisinde de sosyal hizmetlerin "hassas gruplar" olarak ifade ettiği çocuklar, yaşlılar, engelliler ve kadınlar bulunmaktadır.

Spor yapan çocuk ve gençler üzerinde yapılan bilimsel çalışmalara bakıldığında (Lerner ve diğ., 2005; Camire ve diğ., 2009; Holt, 2008) spora katılım sağlayan çocuk ve gençlerin psiko-sosyal, bilişsel ve fiziksel açıdan olumlu sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

Nitekim yapılan bir araştırmada beşinci, altıncı ve yedinci sınıfa devam eden ve yaş ortalaması 11 olan 1112 ergenin (%56.8'si kız, %43.2'si erkek) spor faaliyetine katılma ve katılmama durumuna göre yeterlilik, güven, karakter, bağ, önemsemedeki gelişim kriterlerindeki farklılıkları incelenmiştir. Spora katılan öğrencilerin bahsi geçen kriterlerdeki gelişimi, spora katılmayanlardan önemli derecede yüksek çıkmıştır (Zarrett ve diğ., 2008).

Reid ve diğ.(1994:5)'nin, risk altındaki gençlerle ilgili yapmış oldukları araştırmalarında; fiziksel etkinliklerin; sosyal becerileri öğrettiği, ait olma duygusunu güçlendirdiği, olumlu ahlak ve değerleri kazandırdığı, stresi azalttığı, liderlik becerilerini öğrettiği ve gençlerin sağlıklı olmasını sağladığını belirtmişlerdir.

Koç (2017:167) tarafından şiddete maruz kalan ilköğretim çocuklarının ilgi ve yeteneklerine uygun bir spor alanına yönlendirilmeleri ve bu alanda spor yapmalarını sağlayarak sporun şiddetin ortaya çıkardığı psikolojik travmanın sağaltımında ne kadar etkin olup olmadığının incelendiği çalışmada; şiddete maruz kalıp ruh sağlığı bozulan çocuğun ruh sağlığını düzeltmede spor etkili, şiddete maruz kalıp uyum düzeyi bozulan çocuğun uyum düzeyini yükseltmede spor işlevsel, şiddetin ortaya çıkardığı psikolojik travmayla baş etmede spor işlevsel olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Spor faaliyetlerine katılmanın ve boş zamanlarını başka yollarla dolu dolu ve kaliteli şekilde değerlendirmenin yasal olmayan uyuşturucu veya alkol kullanımı üzerinde, hatta suça yönelen genç sayısı üzerinde bir etkisi olduğu da bilinmektedir (Denstad, 2014:25).

Ayrıca, spor, sosyal yönü olan ve toplumsal entegrasyonda ve sosyal kabulde önemli bir araç olma özelliğine sahiptir. Bu doğrultu da, spor, göçmenlerin toplumun diğer üyeleriyle ilişkilerini geliştirmelerine yardım etmektedir (Karakaya, 2012: 108). Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş neticesinde ülkemize göç eden ve geçici koruma statüsünde bulunan bireylerin büyük kısmının çocuk ve gençlerden oluştuğu düşünüldüğünde sporun sosyal hizmetlerle birlikte sunumunun önemi daha da artmaktadır.

Bununla birlikte, nüfusun yenilenme hızındaki düşmeye bağlı olarak artan yaşlılık oranları ile birlikte zihinsel ve bilişsel sorunların çözüme kavuşturulmasında spor ve sosyal hizmetler ortak uygulama alanı da bulmaktadır.

Özellikle yaşlı ve engelli bireylerin sorunlarını aşmada, yalnızlık duygularını en aza indirmelerinde ve sosyalleşmelerinde spor destek sağlayıcı bir role sahiptir. Özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara yönelik sportif aktivitelerin bireylerde olumlu benlik kavramı, sosyal yeterlilik, motor becerilerde gelişim, fiziksel ve motor uygunluk, serbest zaman becerileri, gerilimi giderme, oyun becerileri ve yaratıcı ifadeleri geliştirdiği bilinmektedir (Aydın, Gül ve Aydın, 2018:629).

Madde kullanımı, ruh sağlığı, anksiyete, dürtü kontrolü, artan saldırganlık, depresyon ve demans, öğrenme bozuklukları, stres, şiddet, engelliler, risk altındaki çocuklar, ihmal ve istismar mağdurları, sosyal hizmet kurumlarında bakım ve rehabilitasyon desteği alan bireyler gibi birçok konuda sporun etkili olduğu ve sosyal hizmetler ile sporun içiçe girdiği alanlardır ve sosyal hizmet çalışanlarına olan artan ihtiyacı göstermektedir. Nitekim bunların hepsi spor sosyal hizmetlerin, sporcuların kendi mücadelelerini destekleme, başa çıkma ve üstesinden gelmenin pratik yollarını keşfetmelerine yardımcı olacak hizmetleri sunabilecekleri uygulama alanlarıdır.

Sosyal hizmet, bireyi çevresi içinde alan bir meslek ve disiplindir. Bu noktada çocukların spor ortamlarında yaşadıkları olumsuz deneyimlerin çevredeki etkileşimler ve ilişki deneyimleri sonucu ortaya çıktığı ifade edilebilir. Altyapılarda çocuklara yönelik şiddet incelenirken ilişki deneyimleri ve bu deneyimlerin çocuklar üzerinde yaratacağı olumsuz etkilerinin boyutlarının göz önünde bulundurulması bu sorunun tanımlanması ve çocuklar üzerindeki etkilerinin belirlenmesi noktalarında önemli olduğu düşünülmektedir. İnsanı yaşam boyu gelişen ve değişen bir varlık olarak ele alan sosyal hizmet, spor ortamlarına da bu bakış açısını yansıtmalıdır (www.openaccess.hacettepe.edu.tr).

Nitekim sosyal hizmetlerin yeterince ulaştırılamadığı bir bölgede yoksulluk, göç, sosyal dışlanma gibi dezavantajlı koşullardan etkilenmiş gençlerin, spor etkinliklerinde yer almalarının yaşamlarına yansımalarını anlama amacı taşıyan çalışmalarında Aykara ve Albayrak (2016:77-100) spor etkinliklerine katılan gençlerin çevrelerindeki bireylerle kurdukları ilişkilerde bağlarının güçlendiği, ailelerinin ve çevrelerinin olumlu tutum ve davranışlarının da özgüvenlerine katkıda bulunduğunu, sosyal katılım ve sosyal gelişimlerine destek olduğunu belirtmiştir.

Sosyal hizmet kuruluşlarında bakım ve rehabilitasyon desteği alan bireyler üzerinde sporun etkisinin incelendiği çalışmada Aydın, Gül ve Aydın (2018:627-644) dezavantajlı bireylerin, “sporcu” olarak yeni bir üst kimlik edinerek hayata tutunmalarını kolaylaştırdığı, spor yapan zihinsel ve bedensel engelli bireylerin özgüvenlerinin arttığı, benlik algılarının geliştiği, iletişim, sosyal uyum ve öz bakım becerilerinde önemli bir artış olduğu ve bu durumun hayata karşı motivasyonlarını arttırdığı, hatta bazı kuruluşlarda spor yapan engelli bireylerin sağlık raporlarını yenilediklerinde engel derecelerini azalttığı, ruhsal engelli bireylerin rekreatif ya da profesyonel olarak spor yapmaları sağlandığında; davranış problemlerinin azaldığı, sosyal ortamlara daha kolay uyum sağladıkları, kendilerine veya çevrelerine zarar verme gibi davranışlarının azaldığı, bedensel olarak daha sağlıklı bireyler haline getirdiği, çocuk ve gençlerin arkadaşlarını sahiplendiği, kendini bir yere/gruba ait hissettiği, kaçma ve kendisine/eşyalara zarar verme gibi davranış problemlerinin azalttığı, olumlu rol modeller seçebilme, sigara, uyuşturucu madde vb. kötü alışkanlıkların zararlarını fark etme ve uzaklaşmayı sağladığı, geleceğe yönelik hedefler koyma ve diğer bireylere olumlu yönde rol-model olduğunu belirtmişlerdir.

Spor sosyal hizmeti de, atletik deneyimin zorluklarını ele almak ve sporculara yaşamın her alanında başarılı olmak için saha içinde ve dışında ihtiyaç duydukları kaynakları ve desteği sağlamak için çaba göstermektedir (www.css.edu).

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkelerin sosyal ve ekonomik olarak gelişmesi kamu, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan sosyal refah hizmetlerinin de değişmesini ve çeşitlenmesini sağlamaktır.

Türkiye’de son yıllarda yaşanan sosyo-ekonomik değişme ve gelişmeler sunulan sosyal hizmet ve sosyal yatırım uygulamalarına da yansımaktadır. Nitekim bu gelişmelerle aynı doğrultuda sosyal hizmetler de “bakım hizmetlerinden”, “sosyal destek ve danışmanlık” hizmetlerine kadar geniş bir yelpazede sunulmaktadır. Bu tablo ihtiyaç temelli hizmetlerden hak temelli hizmetlere geçişte önemli bir gelişmenin de işaretidir.

Sosyal hizmetlerin geniş müdahale alanı ve günümüzde farklılaşan sorunlar nedeniyle ayrı çalışma alanları ve uzmanlıkların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Nitekim son dönemde daha yaygın uygulama alanı bulan adli sosyal hizmet, psikiyatrik sosyal hizmet, okul sosyal

hizmeti, manevi sosyal hizmetler, tıbbi sosyal hizmetler gibi farklı uzmanlaşma alanlarını bu çerçeveden okumak mümkündür.

Sosyal hizmet uygulamaları açısından yeni bir uzmanlık alanı olan spor sosyal hizmetleri konusunda Türkiye’de yapılmış olan nitel araştırmalar yok denecek kadar az sayıdadır. Bu nedenle de sosyal hizmet uygulamaları ile sporun ilişkisi ve spor sosyal hizmet uygulamaları konusunda araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Göç, yoksulluk, sosyal dışlanma, şiddet, madde bağımlılığı, ihmal, istismar, sosyal yoksunluk gibi dezavantajlı durumlarla karşılaşan bireyler için sosyal hizmet desteği ne kadar önemliyse aynı şekilde spor etkinliklerine katılmak ve spor yapılan kurumlarda sosyal hizmetlerin alanına giren ihmal, istismar, şiddet, sömürü gibi kötü muameleden kaynaklı fiillerin önlenmesi de o kadar önemli ve birbirini destekleyecek iki disiplinin ortak çalışma alanıdır.

Spor organizasyonlarında veya spor yapılan kurumlarda ortaya çıkan şiddet, istismar, ihmal, sömürü ve taciz olayları neticesinde son günlerde gündeme gelen sporda çocuk koruma programı, spor ve sosyal hizmet disiplinlerinin doğrudan ortak çalışma alanına girmektedir. Çünkü gerek sosyal hizmetlerin gerekse sporun temel önceliklerinden biri çocukların korunmasıdır. Bu koruma çemberi, sporda karşılaşılan ticari baskı, ırkçılık, yolsuzluk, para aklama gibi konulardan ihmal, istismar ve şiddete kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

Tüm bu çabalar, spor sosyal hizmetinin, bilimsel araştırmalar yoluyla öneminin ortaya koyulmasını ve yapılan çalışmaların sonuçlarının uygulanabilir politikalara dönüştürülmesini zorunlu kılmaktadır. Bir başka deyişle, spor sosyal hizmet uygulamalarının gerek sporcuların psikososyal gelişimleri ve performansı gerekse spor yapılan kurumların güvenilirliği ve işlevselliği üzerindeki etkilerinin yapılacak araştırmalarla ortaya koyulması konu ile ilgili karar veren veya uygulayan aktörler açısından yol gösterici nitelikte olacaktır.

Ülkemizde yeni uygulama alanı bulan spor sosyal hizmetlerin; amacının, kapsamının, spor yapılan kurumlarda spor sosyal hizmet birimlerinin görev ve sorumluluklarının ve spor sosyal hizmet profesyonellerinin rollerinin doğru şekilde belirlenmesi, örnek uygulamaların yaygınlaştırılması, önleyici, koruyucu ve güvenli spor hizmetlerin sağlanmasında ve uygulamanın etkinliğinin artırılmasında önemli bir rolü olduğu değerlendirilmektedir.

Bu nedenle 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa bakım, barınma, sağlık, danışmanlık ve eğitim tedbirine ilave olarak “Spor ve Fiziksel Hareketlilik Tedbiri” eklenmeli, bilhassa ihmal ve istismar mağduru veya madde bağımlısı tedavisi gören bireylerin sporla rehabilitasyonuna yönelik hukuki altyapı tamamlanmalı, denetimli serbestlik kapsamındaki rehabilitasyon uygulamasının bütünlüklü bir anlayışla ilgili kamu kurumları ile birlikte yürütülmeli, spor faaliyetleri denetimli serbestlik kapsamına alınmalı, bu amaçla ilgili tedbiri yürütmek amacıyla Spor Federasyonları, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gençlik ve Spor Kulüpleri ile Belediyeler yetkilendirilmelidir (Aydın vd., 2018: 643).

Nüfusunun üçte birinden fazlası (yüzde 38) çocuk ve gençlerden oluşan bir ülke olarak Türkiye, uluslararası sözleşmelerde belirtilen çocuğun üstün yararı doğrultusunda tüm haklarının korunması için, Anayasa da yer alan sosyal devlet anlayışı çerçevesinde gerekli yasal tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu amaçla spor yapılan kurumlarda; güvenli bir spor ortamı oluşturulması, çocukla iletişim halinde olan spor çalışanlarının saha stajlarını da kapsayacak şekilde spor sosyal hizmetleri ve sporda çocuk koruma programları konusunda eğitilmesi ve sertifikalandırılması ve spor sosyal hizmet birimlerinin kurulması gerekmektedir.

Spor ve sosyal hizmet arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve spor sosyal hizmeti uygulamaları hakkında farkındalık oluşturmayı amaçlayan bu çalışmanın da bu çerçevede akademik literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aydın, H., Gül, Ö., (2019). Sporda Uluslararası Çocuk Koruma Programlarının Türkiye Ekseninde Değerlendirilmesi, *Asos Journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 89, Mart 2019, s. 558-581
- Aydın, H., Gül, Ö., Aydın, M., (2018). Kurumsal Bakım ve Rehabilitasyon Sürecinde Sporun Önemi, Kamu ve Sivil Toplum Kuruluşu İşbirliği: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Gençlik ve Spor Kulübü, *Asos Journal Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 80.
- Aykara, A. ve Albayrak, H. (2016). Olumlu Gençlik Gelişimi Yaklaşımı Açısından Spor Etkinliklerine Katılımın Gençlere Yansımaları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 77-100.
- Camire, M., Trudel, P. ve Forneris, T. (2014). Examining how model youth sport coaches learn to facilitate positive youth development, *Physical Education and Sport Pedagogy*, 19(1), 1-17.
- Coalter, F., Allison, M. ve Taylor, J. (2000). The role of sport in regenerating deprived areas, University of Edinburgh The Scottish Executive Central Research Unit.
- Dergipark, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/36687>, (Erişim Tarihi: 21/04/2019)
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 1999, Çocuk İstismarını Önleme Hakkında İstişare Raporu, Geneva, 29- 31 Mart
- E. Çetin, İ. Hacısofaoğlu Közleme, (2018.), Sporda Çocuk İstismarı Üzerine Genel Bir Değerlendirme, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, Cilt:8, Sayı:2/1.
- Erkal, M., (1982), *Sosyolojik Açıdan Spor*, Ankara.
- Gerber, M. (1999), *Winning Isn't Everything: A Group Work Approach to Sports Teams*. Social Work with Groups, 21(3), 35-48 Matthew Gerber MSW (1999) *Kazanmak Her Şey Değil: Spor Takımlarına Bir Grup Çalışması Yaklaşımı*, *Gruplarla Sosyal Çalışma*, 21: 3, 35-48, DOI: 10.1300 / J009v21n03_04.
- Grobman, A. G. (2017), *Social Work Gets in the Game*. Erişim: 10 Eylül 2018, The New Social Worker Web Sitesi: <http://www.socialworker.com/featurearticles/practice/social-work-gets-in-the-game/>.
- Holt, N.(2008), *Positive youth development through sport*. London: Routledge.
- Karakaya, Yunus Emre, (2012), “ Avrupa Birliği’nde Spor Eğitimi Politikaları Ve Bu Politikaların Türk Spor Eğitim Sistemine Uyumu”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Koç, Mustafa. (2007),“Şiddetin Ortaya Çıkardığı Psikolojik Travmayla Baş Etmede Sporun İşlevselliği”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:18.

- KOŞAR, Nesrin & Tufan, Beril (1999). Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Tarihçesine Genel Bir Bakış, Yaşamboyu Sosyal Hizmet: Prof.Dr. Sema Kut'a Armağan, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Y.O. Yayını, No.4, Ankara.
- Koşar, Nesrin., Tufan, Beril., (1999). Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Tarihçesine Genel Bir Bakış, Yaşamboyu Sosyal Hizmet: Prof.Dr. Sema Kut'a Armağan, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Y.O. Yayını, No.4, Ankara.
- Lerner, R.M., Lerner, J.V., Almerigi, J., Theokas, C., Phelps, E., Gestsdottir, S. ve Eye, A. (2005). Positive youth development, participation in community youth development programs, and community contributions of fifth grade adolescents: Findings from the first wave of the 4-H Study of Positive Youth Development. *Journal of Early Adolescence*, 25, 1771.
- Ölmez, Tuba Olcay. (2007), Sosyal Yardım Sistemi İçerisinde Yerel Yönetimlerin Yeri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Unicef, https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html, (Erişim Tarihi: 17/03/2019)
- Reid, I., Tremblay, M., Pelletier, R. ve McKay, S. (1994). Impact and benefits of physical activity and recreation on Canadian youth-at-risk. Joint Initiative of the Inter-Provincial Sport and Recreation Council, the Fitness Directorate of Health Canada, and the Canadian Parks and Recreation Association.
- Selcık, Ozan, Güzel, Bekir, (2016) ,“Sosyal Hizmet Mesleğinin Çalışma Alanı ve Sosyal Hizmet Uygulamasının Türkiye Ölçeğinde Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research* Cilt: 9 Sayı: 46.
- Stevenson, H. C. (2002), *Wrestling with Destiny: The Cultural Socialization of Anger and Healing in African American Males*. *Journal of Psychology and Christianity*, 21(3), 357-364.
- W. Friedlander,(1965),*Sosyal Hizmetin Kavram ve Metodları* Çev. B. Elkin. Ankara. s. 6.
- Yüksel Y, Hekim M, Gürkan O. (2014),Ortaöğretim Öğrencilerinin Sağlıklı Yaşam Davranış Biçimlerinin Fiziksel Aktiviteye Katılım ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. III. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi, Sakarya Üniversitesi, 12 Haziran 2014, Sakarya.; s. 326-333.
- Zarrett, N., Lerner, R. M., Carrano, J., Fay, K., Peltz, J. S. ve Li, Y. (2008). Variations in adolescent engagement in sports and its influence on positive youth development, (Ed. NL. Holt) , *Positive youth development through sport*. 9-23. New York: Routledge.
- A Sporting Chance:Exploring the Connection Between Social Work with Groups and Sports for at-Risk Urban Youth. *Groupwork*, 21(3), 62-77.
- Denstad, Finn Ryjar, (2014), *Gençlik Politikaları Klavuzu*, Çev.Hale Akay, Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul.
- <http://www.css.edu/the-sentinel-blog/social-workers-in-sports-support-the-well-being-of-athletes.html>, (Erişim Tarihi: 19/04/2019)
- <http://www.memleket.com.tr/sporda-cocuk-koruma-programini-baslatacagiz-1598994h.htm>, (Erişim Tarihi: 22/04/2019)

- <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=4.5.638&MevzuatIliski=0>, (Erişim Tarihi: 18/04/2019)
- <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=19.5.1&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=19&Tertip=5&No=1>, (Erişim Tarihi: 20/03/2019)
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>, (Erişim Tarihi: 26/03/2019)
- <http://www.nataliegraves.com/social-work-sports-a-look-at-yesterday-today-and-tomorrow/>, (Erişim Tarihi: 21/04/2019)
- <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/6065/10218274.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (Erişim Tarihi: 16/03/2019)
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131214-15.htm>, (Erişim Tarihi: 13/03/2019)
- http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt9/sayi46_pdf/4sosyoloji_psikoloji_felsefe/selcuk_ozan_bekirguzel.pdf, (Erişim Tarihi: 20/04/2019)
- <https://www.ailevecalisma.gov.tr/sgb/mevzuat/>, (Erişim Tarihi: 20/04/2019)
- https://www.gsb.gov.tr/public/edit/files/Mevzuat/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf, (Erişim Tarihi: 22/04/2019)
- https://www.trtspor.com.tr/m/?m=newsDetail&news_id=180430&category_id=6, (Erişim Tarihi: 22/04/2019)
- <https://www.yeniakit.com.tr/haber/curlingde-is-birligi-protokolu-604207.html>, (Erişim Tarihi: 16/02/2019)